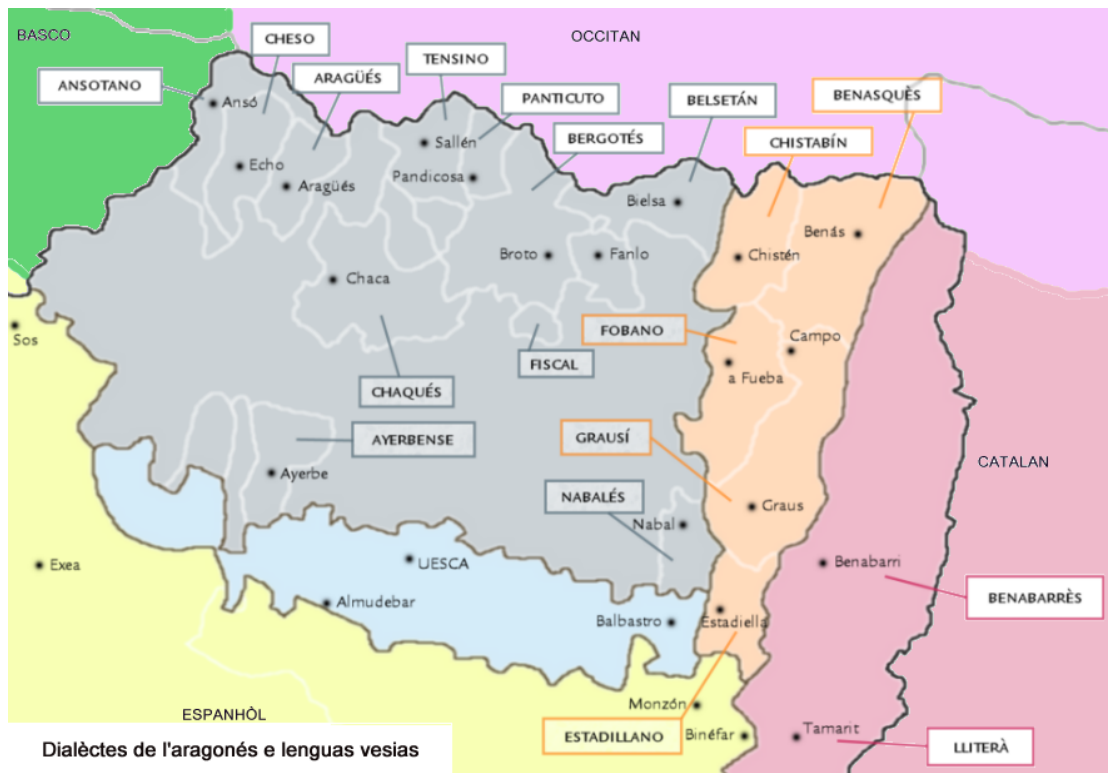

Joan Francés Blanc

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

Vert Saint Denis

2007

Avants-díser

Tornar al prètzfach d'ajudar nòstra lenga a se retrobar una usança normala : la còla dels normalizaires vertadièrs es tèuna, mas valenta. Portar sa pèira a l'obratge collectiu es vengut possible mercé al desvolopament de las nòvas tecnologias e de l'intermalhum. Avèm ara la Wikipèdia, aviam e avèm encara monde valents al Gidilòc e endacòm mai. Aquí una pichona contribucion personala.

Aqueth libe ei disponible en duas versions : ua version en linha suu hialat Internet (en lo siti Occitània Online : <http://www.occitania.online.fr>) e ua version imprimèdera au format PDF, tanben descargadera sus aqueth siti).

La font primièra d'aquel libre es la lista de Swadesh, establida a la mitat del sègle XX pel lingüista american Morris Swadesh. La lista expandida de 207 mots es estada publicada dins un fum de lengas, notadament sus las Wikipedias anglesa e russa. La lista redusida de 100 mots se tròba per d'autres sites. Per cada lenga, donarem una bibliografia ambe mai de precisions.

Ensenhador

Avants-díser	2
Ensenhador	2
Introduccion	3
Presentacion braca de l'aragonés.....	3
Referéncias.....	4
Sorgas deu lexic	4
Lexic occitan-aragonés.....	5
Lexic aragonés-occitan.....	10

Introduccion

Lo purmèr còp que vesoi d'aragonés, ac comprengei tot o quasi tot shens diccionari ni lexic... Ei vrai qu'en beth conéisher l'occitan, l'espanhòu e lo catalan, am ací ua lenga vesia e tota pròcha, ua seror qui non partigot pas luenh de l'ostau arromanico centrau.

Totun per la dignitat de l'occitan e tanben de l'aragonés, semblava normau de publicar un quaucomet sus l'aragonés en occitan (en beth demorar ua arrevirada d'aquera introduccion en aragonés).

Cau purmèr saber que l'estatut de l'aragonés contemporanèu demieï las lenguas latinas ei discutat e discutader : lenga independenta, o dialècte de l'espanhòu damb quauque influéncia de la lengua aragonesa que seré morta. Ací partim deu principi qu'ei ua lenga a despart, damb ua volentat hòrta de renavida.

Presentacion braca de l'aragonés

L'aragonés o navarro-aragonés ei ua lengua arromanica, gessida deu latin, parlada en la peninsula iberica, uei sonque dens lo Nòrd d'Aragon, en la part pirenenca de la província d'Òsca, mes qui agot ua espendida mei granda a l'atge mejan (Navarra, Rioja, d'ont lo nom navarro-aragonés). Au contrari de l'espanhòl e deu gascon, ne conegot pas la transformacion de la f latina e h devath l'influéncia deu basco. Ei doncas ua lengua intermediària enter l'asturian-leonés e lo catalan.

La lengua aragonesa estot quauque temps (s. XX) tanben coneishuda devath lo nom *fabla*, qui èra l'abracada de *fabla aragonesa* o *fabla chesa*. Totun l'aperet aragonés ei mei espendit, a maugrat sia tanben en usatge ende la varietat locau d'espanhòu parlada en la mei granda part d'Aragon.

Lo mei grand problèma a l'òra d'ara ei la grafia : existeishen duas grafias concurrentas, la grafia aperada d'Òsca e la grafia dita de la SLA (Societat de Lingüística Aragonesa). Ende reglar aqueth problema, an creada l'Acadèmia de la lengua aragonesa, mes se'n demòran enqüèra los tribalhs.

La lengua coneish tanben ua grand varietat dialectau, e se discuta de l'estatut deu ribagorçan (dialècte intermediari enter aragonés e catalan, o dialècte deu catalan).

Referéncias

Existeish suu hialat ua wikipèdia en aragonés (<http://an.wiipedia.org/wiki>), qui saja de har servir las duas grafias concurrentas.

I a tanben frem de sitis sus l'aragonés, per exemple Charrando (<http://www.charrando.com>).

Sorgas deu lexic

Aqueth lexic ei sonqu'un purmèr assai, en partint de la lista de Swadesh publicada en Wikimedia. Ns'i calerà tornar ende verificar la pertinéncia grafica e expandir lo vocabulari.

Lexic occitan-aragonés

Occitan (lengadocian)	occitan (gascon)	aragonés
a	a, ad	á, en
agusat, ~da	ahilat, ~da	acuto, esmolato, punchuto
aicí, aquí	ací	aquí, astí
aiga	aiga	augua
ailà	aquiu	allá
ala	ala	ala
amb	dab	con
an	an	año, añada
anar, caminar	anar, marchar	caminar
aquel, ~a	aqueth, aquera	ixe
aqueste, ~a	aqueste, ~a	iste
aubre	arbe	árbol
aucèl	ausèth	paxaro, muxón
aurelha	aurelha	orella
ausir	enténer	sentir
autre	aute	a(l)tro
bana	còrna	cuerno
banhat, ~da ; trempe, ~a	molhat, ~da	umedo, mullato
baston, verigana, calòs	barròt	tocho
bèl, ~a	gran, ~a	gran
bèstia	bèstia	animal
beure	béver	beber
blanc, ~a	blanc, ~a	blanco/blango
boca	boca	boca
bon, ~a	bon, ~a	bueno/buen
bòsc	bòsc	selba
bufar	bohar	bufar, soflar
butar	possar, honhar	empentar, empuxar
caçar	caçar	cazar
caire, tombar	càder	cayer
camba	cama	garra
camin	camin	camín
cantar	cantar	cantar
cap	cap	capeza, tozuelo
carn	carn	carne, pizca
caud, ~a	caud, ~a	calién
cavar	cavar	cabar, afoyar
cèl ; cèu	cèu	zielo
cendre	brasa	zenisa
chucar	shucar	chupar, sucar, laminar

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

Occitan (lengadocian)	occitan (gascon)	aragonés
cinc	cinc	zinco/zingo
coa	coda	coda
coflar	aholar	inflar
còl	còth	cuello
comptar	condar	contar
còr	còr	corazón
còrda	còrda	cuerda, beta
cordurar	cóser	cusir
corrècte, ~a	corrècte, ~a	correuto
cort, ~a	brac, ~a	curto
cossí	quin; com	cómo
cotelar	estocar, escanar	apuñalar
cremar	bruslar	cremar
crénher	crénher	temer, tener miedo
dent	dent	dien
dins, en	dens, en	á, en
dire, díser	díser	dizir
donar	dar	dar
dormir	dormir	dormir
dos, doas	dus, duas	dos
drech, ~a	dret, ~a	reuto
drecha ; dreita	dreta	dreita
e	e	e/y
eissugar	eishugar, boishar	ixucar/axugar
el	eth	él/er
eles m, elas f	eths m, eras f	ellos, ers
èrba	gèrba	yerba
escopir	escupir	escupir
espés, ~sa	espés, ~sa	grueso
espos, marit, òme	espos, marit	marito
esposa, molher	esposa, molher	muller
esquèrra	esquèrra	cucha, zurda
esquina	arrea, esquia	espalda, esquena
estar drech(a)	estar dret(a)	plantar, estar de piet
estela	estela	estrela
estrech, ~a	estret, ~a	estreito
femna	hemna	muller
fetge	hitge	figado
fin, ~a ; linge, ~a	prim, ~a	fino/fin
flor	hlor	flor
flotar	flotar	flotar
fòrça	hèra	muitos
freg, ~ja	fred, ~a	fredo
fretar, fregar	fretar	esfrecar/esfregar

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

Occitan (lengadocian)	occitan (gascon)	aragonés
fruch, frucha	frut	fruito
fuèlha, fuòlha	huelha	fuella
fum	hum	fumo
fuòc	huc	fuego
gèlar ; jalar	gèlar	chelar, conchelar
genolh	jolh	chinollo/chenullo
glaç	glaç	chelo/chel
gos, can, chin	can	can, cocho
grais	greish	graxa
grana	grana	simièn
ieu	jo	yo
jaire	colcar	chazer, estar chitato
jaune, ~a	jaune, ~a	amariello
jogar	jogar	chugar
jorn	jorn, dia	día
lac	lac	laco, ibón
larg, ~a	large, ~ja	amplo
lavar	lavar	labar/llabar
lenga	lengua	luenga/lluenga
ligar	estacar	ligar, piar
lis, ~sa	doç, ~a	liso/lliso, plano/plan, fino/fin
long, ~a	long, ~a	largo, luengo
lord, ~a	lord, ~a	puerco, fozín
luènh ; luònh	luenh	luen/lueñes, lexos
luna	lua	luna/lluna
mainatge	mainat	nin(n)o, zagal
maire	mair	mai
man	man	man
manjar	minjar	minchar
mar	mar ; peugue	mar
marrít, ~da	maishant, ~a	malo, dolento/dolén
montanha	montanha	mon
mòrdre	mòrder	mosaquiar
morir	morir	morir
nadar	nadar	nadar
nas	nas	nariz, naso
nebla; neblum ; tugas	bruma	boira (uncountable)
negre, ~a	negre, ~a ; nèir, nera	negro
nèu	nèu	nieu
nívol	crum	boira (countable)
nom	nom	nombre/nome
nosautres	nosauts	nusatros; nusaltros
nòu, ~va	nau, ~va	nuebo
nuèch ; nuèit ; nuòch	nueit	nueit

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

Occitan (lengadocian)	occitan (gascon)	aragonés
òme	òme	ombre/ome
òme	òme	ombre
ongla	ungla	uña, unglá
ont	ont	á on/án, dó
òs	òs	güeso
paire	pair	pai
partir, se dividir	partir, dividí's	partir, estallar, troxar
pas	ne ... pas	no
pauc	pòc	pocos
pè	pè	piet
pèira	pèira	peña, cantal
peis	peish	pex(e)
pèl	pèth	piel, pelello
pel, peu ; cabel	peu	pelo/pel
pensar	pensar	pensar
perque	pr'amor que	perque/porque
pesolh	pedolh	pegollo/pedullo
pesuc, ~ga	pesuc, ~ga	pesato
pichon, ~a	petit, ~a	chiquet/chicot
pitre, pièch	pieit	peito
plen, ~a	plen, plea	pleno/plen
ploma	pluma	pluma
pluèja ; pluòja	ploja	plebia
poirit, ~da	poirit, ~da	putrito
polvèra ; pols	prova ; prava	polbo
près ; prèp	pròche	amán, zerca
qualque	quauque	bels, cualques
quand ; quora	quand	cuán
quatre	quate	cuatre/cuatro
qué	qué	qué
quichar	prémer	pretar
quin, qual	qui	quí
racar	vomir	gomecar
raiç, rasiga	arraditz	radiz
rajar	arrajar	fluyir
rascar, gratar	arrascar, gratar	escarrar, arrascar, gratar
redond, ~a	ardon, ~a	redondo, rondo/roncho
respirar	alénar	alentar
rire	arríder	redir/arreguir
riu	arriu	río
roge, ~ja	arroi, ~ja	royo
rusca	arrusca	crosta
saber	saber	saper
sabla ; arena ; sorra	sabla	arena

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

Occitan (lengadocian)	occitan (gascon)	aragonés
sal ; sau	sau	sal
sang	sang	sangre
se	se	se/si
se batre	bàte's	luitar
se sèire	séde's	posar-se; estar posato
sec, ~a ; eissut, -da	sec, ~a	ixuto, ixeco
sentir	aulorar	ulorar; fer ulor
sèrp	sèrp	serpién
solelh	só, sorelh	sol
talhar, copar	talhar	tallar
tenir	tiéner	sustener, amparar
tèrra	tèrra	tierra
tirar	tirar, tréger	estirar
tot	tot	tot
traire ; lançar ; tirar	arronçar	chitar/itar
tres	tres	tres
tripa	tripa, budèth	budiellos, tripas
trucar, tustar, picar, bacelar	trucar, tustar	trucar, golpiar
tu	tu	tu
tuar	tuar	matar
uèlh, uòlh	uelh	güello
un, una	un, ua	un(o)
uòu	ueu	güego
veire	véder	beyer
venir	viéner	benir
vent	vent	aire, biento
ventre	vente	bientre, tripa, panza/pancha
verd, ~a	verd, ~a	berde
vèrm	vèrmi	cuco
vièlh, ~a	vielh, ~a	biello
virar	virar	chirar
viure	víver	bibir
volar	volar	bolar
vosautres	vosauts	busatros; busaltros

Lexic aragonés-occitan

aragonés	occitan (lengadocian)	occitan (gascon)
á on/án, dó	ont	ont
a(l)tro	autre	aute
á, en	a	a, ad
á, en	dins, en	dens, en
acuto, esmolato, punchuto	agusat, ~da	ahilat, ~da
aire, biento	vent	vent
ala	ala	ala
alentar	respirar	alengar
allá	ailà	aqui
amán, zerca	près ; près	près
amariello	jaune, ~a	jaune, ~a
amplo	larg, ~a	large, ~ja
animal	bèstia	bèstia
año, añada	an	an
apuñalar	cotelar	estocar, escanar
aquí, astí	aicí, aquí	ací
árbol	aubre	arbe
arena	sabla ; arena ; sorra	sabla
augua	aiga	aiga
beber	beure	béver
bels, cualques	qualque	quauque
benir	venir	viéner
berde	verd, ~a	verd, ~a
beyer	veire	véder
bibir	viure	víver
biello	vièlh, ~a	vielh, ~a
bientre, tripa, panza/pancha	ventre	vente
blanco/blango	blanc, ~a	blanc, ~a
boca	boca	boca
boira (countable)	nívol	crum
boira (uncountable)	nebla; neblum ; tugas	bruma
bolar	volar	volar
budiellos, tripas	tripa	tripa, budèth
bueno/buen	bon, ~a	bon, ~a
bufar, soflar	bufar	bohar
busatros; busaltros	vosautres	vosauts
cabar, afoyar	cavar	cavar
calién	caud, ~a	caud, ~a
camín	camin	camin
caminar	anar, caminar	anar, marchar

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

aragonés	occitan (lengadocian)	occitan (gascon)
can, cocho	gos, can, chin	can
cantar	cantar	cantar
capeza, tozuelo	cap	cap
carne, pizca	carn	carn
cayer	caire, tombar	càder
cazar	caçar	caçar
chazer, estar chitato	jaire	colcar
chelar, conchelar	gelar ; jalar	gelar
chelo/chel	glaç	glaç
chinollo/chenuillo	genolh	jolh
chiquet/chicot	pichon, ~a	petit, ~a
chirar	virar	virar
chitar/itar	traire ; lançar ; tirar	arronçar
chugar	jogar	jogar
chupar, sucar, laminar	chucar	shucar
coda	coa	coda
cómo	cossí	quin; com
con	amb	dab
contar	comptar	condar
corazón	còr	còr
correuto	corrècte, ~a	corrècte, ~a
cremar	cremar	bruslar
crosta	rusca	arrusca
cuán	quand ; quora	quand
cuatre/cuatro	quatre	quate
cucha, zurda	esquèrra	esquèrra
cuco	vèrm	vèrmi
cuello	còl	còth
cuerda, beta	còrda	còrda
cuerno	bana	còrna
curto	cort, ~a	brac, ~a
cusir	cordurar	cóser
dar	donar	dar
día	jorn	jorn, dia
dien	dent	dent
dizir	dire, díser	díser
dormir	dormir	dormir
dos	dos, doas	dus, duas
dreita	drecha ; dreita	dreta
e/y	e	e
él/er	el	eth
ellos, ers	eles m, elas f	eths m, eras f
empentar, empuxar	butar	possar, honhar
escarrar, arrascar, gratar	rascar, gratar	arrascar, gratar

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

aragonés	occitan (lengadocian)	occitan (gascon)
escupir	escopir	escupir
esfrecar/esfregar	fretar, fregar	fretar
espalda, esquena	esquina	arrea, esquia
estírar	tírar	tírar, tréger
estreito	estrech, ~a	estret, ~a
estrela	estela	estela
figado	fetge	hitge
fino/fin	fin, ~a ; linge, ~a	prim, ~a
flor	flor	hlor
flotar	flotar	flotar
fluyir	rajar	arrajar
fredo	freg, ~ja	fred, ~a
fruito	fruch, frucha	frut
fuego	fuòc	huc
fuella	fuèlha, fuòlha	huelha
fumo	fum	hum
garra	camba	cama
gomecar	racar	vomir
gran	bèl, ~a	gran, ~a
graxa	grais	greish
grueso	espés, ~sa	espés, ~sa
güego	uòu	ueu
güello	uèlh, uòlh	uelh
güeso	òs	òs
inflar	coflar	aholar
iste	aqueste, ~a	aqueste, ~a
ixe	aquel, ~a	aqueth, aquera
ixucar/axugar	eissugar	eishugar, boishar
ixuto, ixeco	sec, ~a ; eissut, -da	sec, ~a
labar/llabar	lavar	lavar
laco, ibón	lac	lac
largo, luengo	long, ~a	long, ~a
ligar, piar	ligar	estacar
liso/lliso, plano/plan, fino/fin	lis, ~sa	doç, ~a
luen/lueñes, lexos	luènh ; luònh	luenh
luenga/lluenga	lenga	lengua
luitar	se batre	bàte's
luna/lluna	luna	lua
mai	maire	mair
malo, dolento/dolén	marrít, ~da	maishant, ~a
man	man	man
mar	mar	mar ; peugue
marito	espos, marít, òme	espos, marít
matar	tuar	tuar

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

aragonés	occitan (lengadocian)	occitan (gascon)
minchar	manjar	minjar
mon	montanha	montanha
morir	morir	morir
mosaquiar	mòrdre	mòrder
muitos	fòrça	hèra
muller	esposa, molher	esposa, molher
muller	femna	hemna
nadar	nadar	nadar
nariz, naso	nas	nas
negro	negre, ~a	negre, ~a ; nèir, nera
nieu	nèu	nèu
nin(n)o, zagal	mainatge	mainat
no	pas	ne ... pas
nombre/nome	nom	nom
nuebo	nòu, ~va	nau, ~va
nueit	nuèch ; nuèit ; nuòch	nueit
nusatros; nusaltros	nosautres	nosauts
ombre	òme	òme
ombre/ome	òme	òme
orella	aurelha	aurelha
paí	paire	pair
partir, estallar, troxar	partir, se dividir	partir, dividi's
paxaro, muxón	aucèl	ausèth
pegollo/pedullo	pesolh	pedolh
peito	pitre, pièch	pieit
pelo/pel	pel, peu ; cabel	peu
peña, cantal	pèira	pèira
pensar	pensar	pensar
perque/porque	perque	pr'amor que
pesato	pesuc, ~ga	pesuc, ~ga
pex(e)	peis	peish
piel, peello	pèl	pèth
piet	pè	pè
plantar, estar de piet	estar drech(a)	estar dret(a)
plebia	pluèja ; pluòja	ploja
pleno/plen	plen, ~a	plen, plea
pluma	ploma	pluma
pocos	pauc	pòc
polbo	polvèra ; pols	prova ; prava
posar-se; estar posato	se sèire	séde's
pretar	quichar	prémer
puerco, fozín	lord, ~a	lord, ~a
putrito	poirit, ~da	poirit, ~da
qué	qué	qué

Lexic occitan-aragonés / aragonés-occitan

aragonés	occitan (lengadocian)	occitan (gascon)
quí	quin, qual	qui
radiz	raiç, rasiga	arraditz
redir/arreguir	rire	arríder
redondo, rondo/roncho	redond, ~a	ardon, ~a
reuto	drech, ~a	dret, ~a
río	riu	arriu
royo	roge, ~ja	arroi, ~ja
sal	sal ; sau	sau
sangre	sang	sang
saper	saber	saber
se/si	se	se
selba	bòsc	bòsc
sentir	ausir	enténer
serpién	sèrp	sèrp
simién	grana	grana
sol	solelh	só, sorelh
sustener, amparar	tenir	tiéner
tallar	talhar, copar	talhar
temer, tener miedo	crénher	crénher
tierra	tèrra	tèrra
tocho	baston, verigana, calòs	barròt
tot	tot	tot
tres	tres	tres
trucar, golpiar	trucar, tustar, picar, bacelar	trucar, tustar
tu	tu	tu
ulorar; fer ulor	sentir	aulorar
umedo, mullato	banhat, ~da ; trempe, ~a	molhat, ~da
un(o)	un, una	un, ua
uña, unglá	ongla	ungla
yerba	èrba	gèrba
yo	ieu	jo
zenisa	cenbre	brasa
zielo	cèl ; cèu	cèu
zinco/zingo	cinc	cinc

Lexic occitan-aragonés

e aragonés-occitan

Lexico oczitán (luenga d'oc)-aragonés y
aragonés- oczitán (luenga d'oc)

奥克语 - 阿拉贡语

Lexic de 206 mots occitans (lengadocian e gascon) e aragonés, amb una introduccion a l'aragonés.

Version 1. 29 de decémer de 2007.

Aragonés	ISO 639-1 an	ISO 639-3 arg (ex roa)
Occitan	ISO 639-1 oc	ISO 639-3 oci (<1500 prv)

Pichons lexics

Ja pareguts

1. Aragonés (decembre de 2007)

Per paréisser lèu

2. Catalan
3. Chèc
4. Quicongo

Vous êtes libres :

- de reproduire, distribuer et communiquer cette création au public
- de modifier cette création

Selon les conditions suivantes :

- **Paternité.** Vous devez citer le nom de l'auteur original de la manière indiquée par l'auteur de l'oeuvre ou le titulaire des droits qui vous confère cette autorisation (mais pas d'une manière qui suggérerait qu'ils vous soutiennent ou approuvent votre utilisation de l'oeuvre).
- **Pas d'Utilisation Commerciale.** Vous n'avez pas le droit d'utiliser cette création à des fins commerciales.
- **Partage des Conditions Initiales à l'Identique.** Si vous modifiez, transformez ou adaptez cette création, vous n'avez le droit de distribuer la création qui en résulte que sous un contrat identique à celui-ci.

A prepaus de l'autor

Joan Francés Blanc (en chinés

白让法郎索瓦)

vasot en 1961 a

Agen, d'un pair

occitan d'Albigés e

d'ua mair occitana

de Labrit e chèca de

Valaquia Morava.

Arrond estudis d'istòria e de chèc a l'Universitat de Bordèu, partigot en 1982 ende París ende estudis de Linguistica, puish i demoret endeu tribalh. Dintrèt en occitanisme en 1984, purmèr a l'IEO París que n'estot longtemps president (n'ei enqüèra dinerèr), puish a Radio Pays que n'estot animator e dinerèr dinc a 2002. Publiquèt frem de cronicas en Forra Borra (bulletin de l'IEO París estancat en 1999), articles en la premsa occitana (Occitans!, La Setmana, Parlem!, Prouvenço d'aro), navèras premiadas en lo concors aranés Men Condó Sambeat (Nueit de Junh, Onzadas) e un arroman de sciéncia ficcion (Heisei, Princi Negre, 1994) malurosament metut en grafia anormalizada per l'editor. Se pòt contactar per corrièr electronic a l'adreça jfblanc de gmail.